

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต ในภาวะ
วิกฤตทางการเมือง: กรณีศึกษาในช่วงการชุมนุม
ประท้วงทางการเมืองบริเวณย่านราชประสงค์
ระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2553

จัดทำโดย นายกัศป ศรีไพบุลย์
รหัส 4023

รายงานฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 ปี 2555
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

**เรื่อง การปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคุ้มกันทางการทูตในภาวะวิกฤตทางการเมือง:
กรณีศึกษาในช่วงการชุมนุมประท้วงทางการเมืองบริเวณย่านราชประสงค์
ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2553**

จัดทำโดย นายกัศป ศรีไพบุลย์
รหัส 4023

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 ปี 2555
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในท่ามกลางความก้าวหน้าทางวิทยาการและการสื่อสาร ก็ยังมีเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการคาดการณ์บ่อยครั้ง และหลายครั้งก็เป็นเหตุการณ์ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและความปลอดภัย อันนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง และผลประโยชน์โดยรวม เหตุการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ หรือ โรคระบาด เป็นต้น ในทางกลับกันก็ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ เช่น การชุมนุมประท้วงทางการเมือง หรือ การก่อการร้าย เป็นต้น

ภารกิจหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศ คือการอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ตลอดจนเจ้าหน้าที่และครอบครัวของพนักงานหน่วยงานดังกล่าว การปฏิบัติภารกิจเหล่านี้จะกระทำโดยผ่านหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศ คือ ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูต ภารกิจประกอบไปด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบภายใต้พันธกรณีที่ประเทศไทยมีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวข้อง

ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ เช่นการชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะระหว่างเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม ปี 2553 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ย่านราชประสงค์ อันเป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง รวมทั้งเป็นย่านที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่หน่วยงานดังกล่าว ในการชุมนุมครั้งนั้น ฝ่ายรัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน และมีการตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) มีการดำเนินเป็นมาตรการต่างๆ เช่น การตั้งด่านสกัดกัน ดัดน้ำ ตัดไฟ ตัดเสบียงอาหาร รวมทั้งมีแผนการปฏิบัติทางทหารในการสลายผู้ชุมนุมซึ่งปักหลักชุมนุมอยู่ภายใต้รหัส “กระชับวงล้อม”

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือการปฏิบัติงานปกติของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต ดังนั้น การดูแลความปลอดภัย ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่สถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองดังกล่าว จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นงานที่ต้องปฏิบัติอย่างสุ่มรอบคอบและมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการเฝ้าระวังตลอด 24 ชั่วโมง หากผิดพลาดหรือบกพร่องอาจนำความเสียหายมาสู่ภาพลักษณ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้มุ่งที่จะพิจารณาประสิทธิผลของการปฏิบัติการกิจดังกล่าว ในห้วงเวลาวิกฤตทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม 2553 เนื่องจากกลไกของการประสานงานในการปฏิบัติการกิจครั้งนี้เป็นสิ่งใหม่ที่ฝ่ายคู่กันทางการทูตไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดการบริหารจัดการภาวะวิกฤตเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ รวมทั้ง ใช้เครื่องมือด้าน SWOT Analysis ในการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจอีกด้วย

วิธีการศึกษาเน้นที่การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ นอกจากนั้น ข้อมูลบางส่วนจะได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วย

ผลการศึกษา สรุปได้ว่าการศึกษาพบว่ากลไกการปฏิบัติการกิจ ของฝ่ายคู่กันทางการทูต ในภาวะวิกฤตทางการเมืองมีขั้นตอนการดำเนินการตามขั้นตอนการบริหารจัดการภาวะวิกฤต กล่าวคือ มีขั้นตอนการเตรียมการ และมีการทำ SOP เทียบได้กับแผนเผชิญเหตุ (Contingency Plan) ถึงแม้ว่าจะรับมือกับสถานการณ์ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี แต่ยังมีข้อบกพร่องอีกหลายจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงได้แก่

ก) ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร เนื่องจากเป็นภารกิจฉุกเฉินและมีหลายหน่วยงานมาเข้าร่วม เกิดความ ไม่ชัดเจนในเป้าหมายของการปฏิบัติการกิจร่วมกัน ตัวอย่าง เช่น มีการสนธิกำลังระหว่างทหารและตำรวจสันติบาล แต่เมื่อมีการสลายการชุมนุมกำลังทหารส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการปฏิบัติการกับผู้ชุมนุมมากกว่าการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับคณะทูตานุทูต

ข) ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีจำกัดและบางส่วนไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติการกิจได้ นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ยังขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านนี้ โดยเฉพาะการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต

ค) การสื่อสารในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤตมีข้อจำกัดและก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติการกิจ ทำให้การปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤตไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

ง) ปัญหาด้านการบริหาร ได้แก่ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอในระดับนโยบาย เช่น ยกกระดับฝ่ายคู่กันทางการทูตขึ้นเป็นระดับกอง เพื่อให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่สูงขึ้นในการเพิ่มขีดความสามารถเป็นหน่วยงานที่สามารถระดม ชี้นำ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต และข้อเสนอในการดำเนินการ เช่น ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรหรือเดินทางไปดูงานที่หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม ในการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต รวมทั้ง ส่งเสริมบทบาทในการปฏิบัติการกิจด้านดูแลรักษาโดยจัดให้มีคณะทำงานประกอบด้วย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น รวมทั้งมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การซักซ้อมการประสานงานในภาวะวิกฤต รวมทั้ง การฝึกใช้เครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ผู้ศึกษามุ่งหวังว่า ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงการต่างประเทศในการพิจารณาปรับปรุงกลไกปฏิบัติการกิจให้ดูแลรักษาต่อคณะทูตานุทูตของฝ่ายคู่สมกันทางการทูต โดยเฉพาะในภาวะวิกฤต เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลบวกต่อกระทรวงการต่างประเทศและประเทศไทยโดยรวม

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้รับความร่วมมือด้านข้อมูลจากหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายคຸ້ມກັນທາງກາງທູດ ກອງເອກສີທິທຳແລະກຸ້ມກັນທາງກາງທູດ ກຸຣມພິຣິການທູດ ນາຍ ອກິຣັດນ໌ ສຸຄນຸທາກິຣມ໌ ພັທລຸງ ອັຄຣຣາຊທູດທີ່ປຣິກຊາ ສຖານເອກອັຄຣຣາຊທູດ ຕຸ ກຸຣງຈາກຣ໌ດ້າປຣະເທສອິນໂດນີເຊຍ ນາຍສມພງຍ໌ ກາງທອງ ອັຄຣຣາຊທູດທີ່ປຣິກຊາ ສຖານເອກອັຄຣຣາຊທູດ ຕຸ ກຸຣງກ້ວລາລັມເປຣ໌ ປຣະເທສມາເລເຊຍ ແລະນາງສາວອຸໂຍຸທິ ສາຍຟ້າ ຮອງກຸສຸລ໌ໃຫຍ່ ສຖານກຸສຸລ໌ໃຫຍ່ ຕຸ ເມືອງເຈດດາຫ໌ ປຣະເທສຊາອຸດີອາຣະເບີຍ ອັນທຳໃຫ້ຜູ້ສຶກຊາສາມາດຈັດທຳຣາຍງານຈຸບັນນີ້ໄດ້ສຣຸ່ງສມບູຣ໌ນຸ້ ຜູ້ສຶກຊາຫວັງວ່າຣາຍງານກຊາຈຸບັນນີ້ຈະເປັນປຣະໂຍຊນ໌ດ່ອກາງປຣຶບັດງານຂອງກຣະທຣວງກາງຕ່າງປຣະເທສ ຕຸລອດຈຸນນ໌ພະນັກງານແລະຜູ້ທີ່ສນໃຈຕ່ອໄປ ຈຶງຂອແສດງກຸສຸລ໌ເປັນອຸ່ຍງ໌ໄວ້ ຕຸ ທີ່ນີ້

ຜູ້ສຶກຊາຂອແສດງກຸສຸລ໌ດ່ອກຸສຸລ໌ຕ່ອກຸສຸລ໌ທີ່ປຣິກຊາ ໄດ້ແກ່ ທ່ານເອກອັຄຣຣາຊທູດ ສຸຈິຕຣາ ຫິຣິນຸພຸຄຸຍ໌ ຜູ້ຊ່ວຍສາສຣາຈາຣ໌ ດຣ. ສຸເກີຍຣດີ ພັນສຸພຣປຣະສີທິທຳ ແລະ ຜູ້ຊ່ວຍສາສຣາຈາຣ໌ ດຣ. ພຸລອຍ ສືບວິເສຍ ທີ່ໄດ້ກຸຣຸນາສລະເວລາໃຫ້ຂອເສນອແນະ ແລະຊ່ວຍຈັດເຄລາໃຫ້ຣາຍງານກຊາຈຸບັນນີ້ສມບູຣ໌ນຸ້ ຍື່ງຈື່ນ ຫາກມີຍື່ງມີຂອບກຸຣ່ອງ ຜູ້ສຶກຊາຂອນ້ອມຣັບໄວ້ເຟີຍງຸດຶຍວ

ນອກຈາກນີ້ ຜູ້ສຶກຊາຂອແສດງກຸສຸລ໌ດ່ອກຸສຸລ໌ຕ່ອຜູ້ບຣິຫາກຣະທຣວງກາງຕ່າງປຣະເທສ ອຣິບດີ ກຸຣມພິຣິການທູດ ແລະເຈົ້າຫນ້າທີ່ສຖານ໌ກຕ່າງປຣະເທສເທວະງສົ່ງໂຣປກາງທຸກທ່ານທີ່ມີສ່ວນຜຸລ໌ກັດນ ແລະພັດທະນາຜຸລ໌ກັດນ໌ກຣຸບບຣິຫາກາງທູດຈຸນປຣະສບສາມາດເປັນທີ່ສນໃຈຂອງພະນັກງານຕ່າງໆ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
1.3 คำถามในการศึกษา	9
1.4 สมมติฐานของการศึกษา	9
1.5 ขอบเขตและเนื้อหาของการศึกษา	9
1.6 วิธีการศึกษา	9
1.7 ประโยชน์ของการศึกษา	10
1.8 นิยามศัพท์	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดทฤษฎี	11
2.1.1 การจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)	11
2.1.2 การบริหารโครงการ	13
2.1.3 Just-in-time scheduling	13
2.1.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)	14
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	15
บทที่ 3 ผลการศึกษา	16
3.1 ปัญหาของการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต	16
3.2 SWOT Analysis	18
3.3 ผลกระทบต่อกระทรวงการต่างประเทศและประเทศไทย	19

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	20
4.1 สรุปผลการศึกษา	20
4.2 ข้อเสนอแนะ	21
4.2.1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย	21
4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ	22
บรรณานุกรม	24
ภาคผนวก	25
ก. ที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูต และองค์การระหว่างประเทศ	26
ข. คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตในการจัดการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน	29
ประวัติผู้เขียน	35

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ตัวแบบการประสานงาน

3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วกว่ายุคก่อน เช่น การมีเครื่องคอมพิวเตอร์ การมีโทรศัพท์มือถือ และ Internet ตลอดจนสิ่งที่เรียกว่า Social Media เช่น Facebook และ Twitter เป็นต้น ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ ที่แห่งหนึ่ง สามารถสื่อสารให้เป็นที่รับรู้กันไปทั่วโลกภายในเวลาแค่เสี้ยววินาที จนบางครั้งมีผู้กล่าวว่า โลกใบนี้เปรียบเสมือน Global Village

ในท่ามกลางความก้าวหน้าทางวิทยาการและการสื่อสาร ก็ยังมีเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการคาดการณ์บ่อยครั้ง และหลายครั้งก็เป็นเหตุการณ์ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและความปลอดภัย อันนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง และผลประโยชน์โดยรวม เหตุการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ หรือ โรคระบาด เป็นต้น ในทางกลับกันก็ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ เช่น การชุมนุมประท้วงทางการเมือง หรือ การก่อการร้าย เป็นต้น

ภารกิจหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศ คือการอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ตลอดจนเจ้าหน้าที่และครอบครัวของพนักงานหน่วยงานดังกล่าว การปฏิบัติภารกิจเหล่านี้จะกระทำโดยผ่านหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศ คือ ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูต ภารกิจประกอบไปด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวข้อง ได้แก่

- อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต 1961 ซึ่งมีพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต พ.ศ. 2527 เป็นกฎหมายอนุวัติการ (กฎหมายรองรับอำนาจของกฎหมายระหว่างประเทศ)
- อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล 1963 ซึ่งมีพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางกงสุล 2542 เป็นกฎหมายอนุวัติการ
- ความตกลงต่างๆที่ประเทศไทยมีกับองค์การสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษ

แห่งสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย เป็นต้น

ในงานด้านความคุ้มกันทางการทูต มีทั้งด้านที่มีสถานะเป็นทางกายภาพและนามธรรม สำหรับลักษณะเป็นทางกายภาพ เช่น การคุ้มกันในเรื่องคดีความ โดยนักการทูตต้องไม่ถูกจับกุม ข่มขู่และดำเนินคดี รวมถึงการอารักขา สถานที่ ตัวบุคคลและทรัพย์สิน ส่วนด้านที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น การป้องกันไม่ให้เกิดการหมิ่นเกียรติ รวมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ อาทิ การพำนักอยู่ในราชอาณาจักร การเดินทางไปประเทศเพื่อนบ้าน การไต่ถามเกี่ยวกับพิพาทของสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล องค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในงานเกี่ยวกับการอารักขานั้น ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตจะประสานความร่วมมือไปทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการดูแลอารักขาแก่สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลและองค์การระหว่างประเทศในเขตกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ สำนักงานตำรวจสันติบาลและสถานีตำรวจนครบาลของพื้นที่ที่มีหน่วยงานต่างประเทศตั้งอยู่ สำหรับในต่างจังหวัดอาจประสานสำนักงานของผู้ว่าราชการและ/หรือสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตยังประสานกับหน่วยงานอื่นของฝ่ายไทยได้แก่ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ และกรมภูมิภาค เป็นต้น

การอารักขาตามแนวที่เคยปฏิบัติมีดังนี้

1) กรณีปกติ จะใช้การลาดตระเวน ทั้งตำรวจสันติบาลและตำรวจนครบาลของพื้นที่นั้นๆ

2) กรณีสถานเอกอัครราชทูตร้องขอเนื่องจากรับรู้ถึงความเสี่ยงหรือมีการข่มขู่ อาจส่งตำรวจไปประจำที่ทำการในช่วงเวลาทำการ หรือมีตำรวจไปประจำที่ทำการและบ้านพักของเอกอัครราชทูตตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการประเมินสถานการณ์ของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) ในกรณีที่มีสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงมากต่อสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุล เช่น เกิดการก่อการร้าย หรือสถานการณ์มีแนวโน้มเกิดความรุนแรง หรือ เมื่อสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศร้องขอความช่วยเหลือ ก็อาจมีการจัดกำลังทั้งจากสันติบาล ตำรวจนครบาลและหน่วยปฏิบัติการพิเศษอื่นๆ เช่น 191 หน่วยอรินทราชและหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยาให้อารักขา

กลไกตามที่เคยปฏิบัติข้างต้นอาจแสดงได้ดังนี้

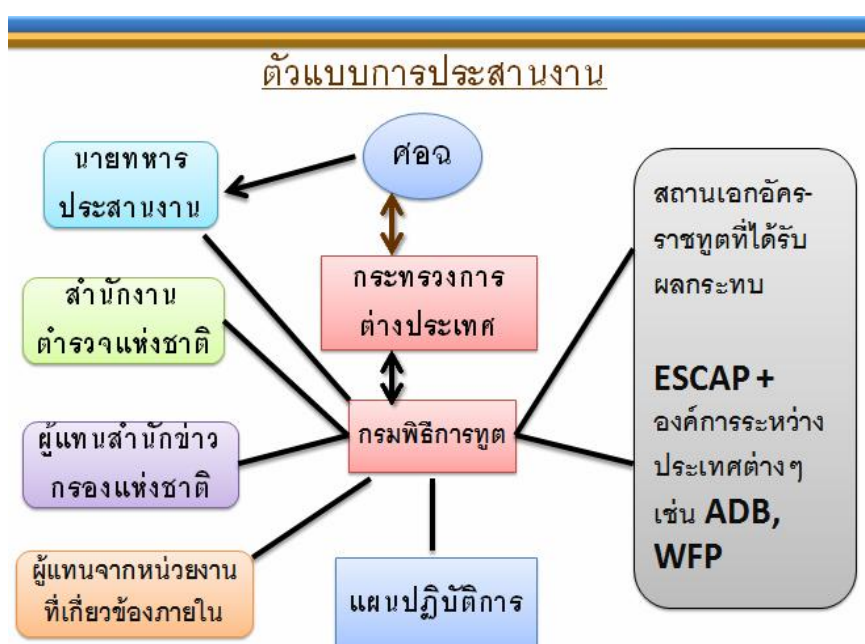
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ < ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูต < สถานเอกอัครราชทูต (โดยสำเนาเรื่องให้ สำนักข่าวกรองแห่งชาติและ กรมภูมิภาคที่เกี่ยวข้องทราบ)
--

ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ เช่น การชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะระหว่างเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม ปี 2553 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ย่านราชประสงค์ อันเป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศ หลายแห่ง รวมทั้งเป็นย่านที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่หน่วยงานดังกล่าว ในการชุมนุมครั้งนั้น ฝ่ายรัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน และมีการตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) มีการดำเนินเป็นมาตรการต่างๆ เช่น การตั้งด่านสกัดกัน ดัดน้ำ ตัดไฟ ตัดเสบียงอาหาร รวมทั้งมีการปฏิบัติทางทหารในการสลายผู้ชุมนุมซึ่งปกคลุมกลุ่มอยู่ภายใต้รหัส “กระชับวงล้อม”

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือการปฏิบัติงานปกติของฝ่ายคุ้มครองกันทางการทูต ดังนั้น การดูแลความปลอดภัย ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่สถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองดังกล่าว จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นงานที่ต้องปฏิบัติอย่างสุ่มรอบคอบและมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการเฝ้าระวังตลอด 24 ชั่วโมง หากผิดพลาดหรือบกพร่อง อาจนำความเสียหายมาสู่ภาพลักษณ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำการศึกษา

ตัวแบบของการประสานงานในกรณีดังกล่าว มีฝ่ายทหารซึ่งทาง ศอฉ. ได้มอบหมายเพิ่มเข้ามา ดังนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบการประสานงาน

กรณี (Case) ของการปฏิบัติการกิจของฝ่ายคู่กันทางการทูตในภาวะวิกฤติทางการเมือง มีดังต่อไปนี้

1.1.1 ในระยะแรกของการชุมนุมทางการเมืองบริเวณย่านราชประสงค์ สถานการณ์ยังสงบ ไม่ลุกลามรุนแรง ฝ่ายคู่กันทางการทูต ได้ประสานงานกับสำนักงานตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติตามวิธีปฏิบัติปกติปกติ เช่น มีหนังสือไปยังฝ่ายตำรวจ ขอให้เพิ่มการดูแลอารักขาแก่สถาน เอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว พร้อมทั้งประสานให้กรมภูมิภาครในกระทรวงการต่างประเทศ และสำนักข่าวกรองแห่งชาติทราบด้วย ต่อมาในวันที่ 7 เมษายน 2553 รัฐบาลได้ประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉิน เพื่อให้อำนาจเพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมผู้ชุมนุมประท้วง ฝ่ายคู่กันทางการทูตมีภารกิจเพิ่มขึ้นตามมา

- การปฏิบัติการกิจในระยะต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม 2553 เป็นเพียงการตรวจสอบว่าบริเวณถนนเพลินจิตและถนนวิฑูรย์ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานที่ชุมนุม มีสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศอะไรบ้างที่ตั้งอยู่ ซึ่งพบว่ามีสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศ จำนวน 17 แห่งตั้งอยู่ และมีองค์การระหว่างประเทศ 4 แห่งตั้งอยู่ในจำนวนนั้น มีสถานเอกอัครราชทูต 4 แห่ง ที่แสดงความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัย และผลกระทบจากการชุมนุม ได้แก่ สถานเอกอัครราช-ทูตสหราชอาณาจักร สมาพันธ์สวิส ฟินแลนด์ และออสเตรเลีย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่พำนักอยู่ในซอยมหาดเล็กหลวง ฝ่ายคู่กันทางการทูตได้ประสานกับทางตำรวจเพิ่มการอารักขาและอำนวยความสะดวกด้าน การจราจร ทางฝ่ายรักษาความปลอดภัยของ ESCAP แจ้งต่อฝ่ายคู่กันทางการทูตว่ามีสำนักงานของ World Bank, Asian Development Bank และ World Food Programme ตั้งอยู่ในบริเวณดังกล่าว และมีเจ้าหน้าที่ของ ESCAP กับครอบครัวพักอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวประมาณ 40 คน จึงขอความช่วยเหลือจากฝ่ายไทยเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการอพยพด้วย ทั้งนี้ ฝ่ายคู่กันทางการทูตได้ขอให้ติดตามสถานการณ์และประสานกับฝ่ายไทยอย่างใกล้ชิด ซึ่งต่อมาได้มีการประสานกับฝ่ายตำรวจ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการเคลื่อนย้ายเจ้าหน้าที่และครอบครัวไปสู่ที่ปลอดภัย

- การเตรียมการในช่วงเข้าสู่ภาวะวิกฤต ฝ่ายคู่กันทางการทูตได้รายงานความเป็นห่วงกังวลของคณะทูตานุทูต เกี่ยวกับสถานการณ์ชุมนุมประท้วงและกรณีการสลายการชุมนุม ให้ผู้บริหารกรมพิธีการทูตและผู้บริหารกระทรวงการต่างประเทศทราบ ซึ่งต่อมาได้มีการหยิบยกขึ้นหารือกับผู้บัญชาการทหารที่ดูแล สอฉ. และได้มีการมอบหมายให้มียนายทหารระดับสูงจากกรมข่าวทหารบกมาเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับการดูแลอารักขาคณะทูตานุทูต

ต่อมา ในปลายเดือนเมษายน และต้นเดือนพฤษภาคม 2553 ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูตได้จัดการประชุมปรึกษาหารือกับฝ่ายตำรวจ และฝ่ายทหาร ซึ่งผลการประชุมสรุปได้ ดังนี้

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติในสถานการณ์ขณะนั้น ให้ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตเป็นผู้ติดตามสถานการณ์และประสานกับสถานเอกอัครราชทูต และองค์การระหว่างประเทศในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง หากได้รับคำร้องขอในเรื่องการรักษาความปลอดภัยให้ประสานกับฝ่ายตำรวจสันติบาลเพื่อดำเนินการ โดยแจ้งข้อมูลดังกล่าวให้ฝ่ายทหารทราบด้วยเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเฝ้าระวัง

2) หน่วยงานความรับผิดชอบหลักในการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่คณะทูตานุทูตคือฝ่ายตำรวจสันติบาล ถึงแม้ว่าเหตุการณ์บ้านปลายและต้องใช้อำนาจทหารเข้าสลายการชุมนุม ตำรวจสันติบาลก็ยังคงเป็นกำลังหลักอยู่เช่นเดิม

3) กรมข่าวทหารบกมีหน้าที่ในการหาข่าว และแจ้งไปยังหน่วยเหนือ(ซึ่งประกอบด้วยหลายฝ่าย และมีขั้นตอนปิดลับ หากมีการใช้กำลัง) ทั้งนี้ หากมีการใช้กำลังเกิดขึ้น กำลังทหารส่วนใหญ่ก็จะถูกใช้ไปในการปฏิบัติการ (Operation) มากกว่าการไปดูแลรักษาคณะทูตานุทูต อย่างไรก็ดี กรมข่าวทหารบกได้ดำเนินการตรวจสอบพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูต/องค์การระหว่างประเทศ ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวแล้ว และได้้นำเรียนผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพื่อสั่งการให้เพิ่มความระมัดระวังและหลีกเลี่ยงปฏิบัติการที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในพื้นที่ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันจะพยายามแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early Warning) หากมีข้อมูลแน่ชัดว่า จะมีการใช้กำลัง อย่างไรก็ตาม เป็นที่เข้าใจว่าเรื่องนี้มีความละเอียดอ่อนมากและอาจยากที่จะทราบได้ล่วงหน้าในเวลาที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ฝ่ายความคุ้มกันทางการทูต ยังได้สรุปความเห็นจากที่ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operation Procedures หรือ SOP) ขึ้นนำเสนอต่อกระทรวงการต่างประเทศ ดังนี้

1) ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตติดต่อประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอย่างใกล้ชิด เพื่อรับทราบความต้องการในเรื่องมาตรการรักษาความปลอดภัย โดยแจ้งชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ที่เกี่ยวข้องของฝ่ายไทยให้คณะทูตานุทูตทราบตามความเหมาะสมและจำเป็น และแจ้งให้ฝ่ายทหารและตำรวจทราบถึงที่ตั้งและหมายเลขโทรศัพท์เจ้าหน้าที่ประสานงานของสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศด้วย

2) ดำรวจสันติบาลเพิ่มการลาดตระเวนและเฝ้าระวังความปลอดภัยของสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงเป็นกรณีพิเศษ

3) กรมข่าวทหารบก ดำเนินการติดต่อและประสานงานด้านการข่าวกับกรมพิธีการทูต ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต และตำรวจสันติบาล รวมทั้งผู้ช่วยทูตทหารของประเทศที่เกี่ยวข้อง

4) หากสถานเอกอัครราชทูต หรือองค์การระหว่างประเทศมีคำขอเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การอพยบเจ้าหน้าที่และครอบครัว ให้แจ้งต่อฝ่ายคุ้มกันทางการทูต เพื่อขอการสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่จากตำรวจสันติบาล ทั้งนี้ ฝ่ายตำรวจจะได้ประสานกับกรมข่าวทหารบกต่อไปเพื่อกรมข่าวทหารบกแจ้งต่อหน่วยเหนือเพื่อการปฏิบัติภารกิจต่อไป

5) หากมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าจากกรมข่าวทหารบก ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต จะแจ้งประสานไปยังผู้ประสานงานของสถานเอกอัครราชทูต และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ประสานกับตำรวจสันติบาลให้เพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัย และ/หรือ อำนาจความสะดวกอื่นๆ เช่น การอพยบ ทั้งนี้ อาจมีฝ่ายทหารที่ได้รับมอบหมายให้เข้าสนธิกำลังกับตำรวจสันติบาล เพื่อรักษาความปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมายด้วย

1.1.2 การปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต เมื่อศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ได้ใช้มาตรการกักตักต่อผู้ชุมนุมประท้วงโดยเริ่มจากการตัดน้ำ ตัดไฟ และปิดกั้นการสัญจรเป็นต้น ตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2553 ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตได้รับมอบหมายจากกระทรวงการต่างประเทศ และกรมพิธีการทูต ให้ติดตามสถานการณ์ตลอด 24 ชั่วโมง ในทางปฏิบัติได้มีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติภารกิจ 24 ชั่วโมงขึ้น โดยสนธิกำลังระหว่างฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กับฝ่ายเอกสิทธิ์ทางการทูต โดยใช้ห้องทำงานกองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตเป็นที่ทำงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตมีประมาณ 5 นาย ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน โดยหน่วยปฏิบัติภารกิจ 24 ชั่วโมง คอยประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งประสานกับฝ่ายตำรวจและฝ่ายทหารตลอด 24 ชั่วโมง ภารกิจช่วงระหว่างวันที่ 13 - 18 พฤษภาคม 2553 มีดังนี้

1) การเคลื่อนย้ายเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2553 เกิดการปะทะกันระหว่างทหารกับกลุ่มผู้ชุมนุมบริเวณหน้าสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นซึ่งตั้งอยู่บนถนนวิทูรย์ใกล้กับสวนลุมพินี ในเวลาประมาณบ่ายโมง สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้โทรศัพท์ติดต่อหน่วยปฏิบัติภารกิจ ขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับการอพยบเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นจำนวน 91 คน ออกจากที่ทำการสถานเอกอัครราชทูต เพื่อไปสู่ที่ปลอดภัย ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตได้ประสานไปทางฝ่ายตำรวจในทันที หลังจากนั้นประมาณหนึ่งชั่วโมงได้รับแจ้งว่าฝ่ายตำรวจได้เตรียมการพร้อมแล้วและได้ประสานไปทางฝ่ายทหารซึ่งการอพยบจำเป็นต้องมีนายทหาร

จากหน่วยที่คุมพื้นที่นั้นๆ มานำขบวนรถของตำรวจเข้าไปในบริเวณสถานเอกอัครราชทูตด้วย และเมื่อมีนายทหารมานำขบวนรถแล้วก็จะเคลื่อนขบวนได้ ในที่สุดก็ขบวนก็สามารถเดินทางฝ่าการจราจรที่ติดขัดเนื่องจากถนนบางสายในบริเวณนั้นถูกปิดจึงมีถนนให้ใช้น้อยลง และไปถึงสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในเวลาประมาณ สองทุ่มสี่สิบห้านาที แล้วทำการอพยพเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เพียงครึ่งหนึ่ง กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ 41 คน กับยานพาหนะ 9 คัน เนื่องจากเป็นยามวิกาลเกรงว่าหากขบวนอพยพยาวเกินไปอาจส่งผลต่อการตกเป็นเป้าของการโจมตีก็เป็นได้ ส่วนที่เหลือได้มีการอพยพอีกระลอกหนึ่งในตอนเช้าของวันที่ 15 พฤษภาคม 2553

2) ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 หน่วยปฏิบัติการกิจได้ประสานกับฝ่ายตำรวจและทหารในการอพยพเจ้าหน้าที่ ESCAP จำนวน 4 ครอบครัว 10 คน ออกจากที่พักย่านราชประสงค์ และย่านราชวิถี เสร็จสิ้นเมื่อเวลา 15.00 น. และได้ประสานงานในการอพยพครอบครัวชาวบังคลาเทศออกจากที่พักย่านประดิษฐ์ฯ ในวันที่ 17 และ 18 พฤษภาคม ได้ประกาศเป็นวันหยุดราชการ

3) สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นส่งโทรสารขอการอำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยให้กับเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต ที่จะเดินทางไปสลับเวรกับเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในสถานเอกอัครราชทูตฯ ซึ่งได้มีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางแก่เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นในวันที่ 18 พฤษภาคม 2553

4) อนึ่ง มีแนวโน้มว่าสถานการณ์จะขยายไปยังพื้นที่บริเวณถนนสารและวิฑู จึงได้มีการสำรวจที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว พบว่ามีอยู่ 21 แห่ง จึงได้มีการประสานแจ้งเตือนสถานเอกอัครราชทูตต่างๆ ให้หลีกเลี่ยงการเดินทางผ่านพื้นที่ชุมนุมหรือหากมีที่พักอยู่ใกล้เคียงสถานที่ชุมนุมก็ขอให้อยู่ภายในที่พักตามช่วงเวลาที่ยก. ประกาศเตือน (หลัง 15.00 น.) และได้แจ้งให้ฝ่ายทหารและตำรวจรับทราบถึงที่ตั้งของ สถานเอกอัครราชทูตอีก 21 แห่งด้วย

การปฏิบัติการกิจในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 เมื่อ สอจ. ส่งกำลังทหารออกปฏิบัติการภายใต้รหัส “กระชับวงล้อม” บริเวณสวนลุมพินีและราชประสงค์ ในตอนรุ่งสาง และต่อมาได้ประกาศมาตรการ Curfew เป็นเวลา 7 วัน มีดังนี้

1) การแจ้งเตือนสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศ ในพื้นที่ หน่วยปฏิบัติการกิจได้แจ้งเตือนสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศ ตั้งแต่เวลา 05.30 น.

2) การอพยพเอกอัครราชทูตและเจ้าหน้าที่ สถานเอกอัครราชทูตประเทศต่างๆ อาทิ อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย และสวิตเซอร์แลนด์ การดูแลรักษา กลุ่มสถานเอกอัครราชทูตใน

สหภาพยุโรป ได้ขอการอารักขาให้กับ เอกอัครราชทูต ทำเนียบเอกอัครราชทูต ตลอดจนที่ทำการ ซึ่งได้มีการดำเนินการตามคำขอ

นอกจากนั้น ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตได้รับแจ้งจากสถานเอกอัครราชทูตและองค์การ ระหว่างประเทศบางแห่งถึงความเสี่ยงภัยที่ได้รับ เช่น

1) สถานเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์แจ้งว่ามีรอยกลมๆ ลักษณะคล้ายรอยกระสุน ปรากฏ ณ ที่ทำการซึ่งตั้งอยู่ชั้น 14 All Seasons Place ถนนวิฑู

2) สำนักงาน Asian Development Bank ซึ่งตั้งอยู่ชั้น 26 อาคาร Central World แจ้งว่าในชั้นนี้ยังไม่สามารถขึ้นไปได้เนื่องจากทางขึ้น-ลง ไม่สามารถใช้การได้ แต่คาดว่าเหตุการณ์ เพลิงไหม้ไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออาคารสำนักงานซึ่งตั้งอยู่คนละ Zone กับบริเวณที่มีเพลิงไหม้

1.1.3 การปฏิบัติการกิจในขั้นตอนประเมินผล หลังจากที่ได้มีการใช้กำลังสลายผู้ชุมนุม บริเวณย่านราชประสงค์ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 ในที่สุดรัฐบาลก็สามารถควบคุมสถานการณ์ ได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยเกรงว่าอาจมีการสร้างความไม่สงบของกลุ่มผู้ไม่ประสงค์ดีโดยมีเป้าหมาย เป็นชาวต่างชาติ เพื่อหวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาคมระหว่างประเทศ ดังนั้น จึงยังคงขอให้ หน่วยงานด้านการข่าวดำเนินการสอดส่อง ดูแล ติดตามความเคลื่อนไหวและขอให้สำนักงาน ดำรวจเพิ่มมาตรการเข้มข้นในการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศทุกแห่งในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตได้มีหนังสือแจ้งเวียนคณะทูตานุทูต เกี่ยวกับการ ขยายเวลา Curfew ในช่วงกลางคืนออกไปถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2553 และการอำนวยความสะดวก แก่คณะทูตานุทูตด้านการเดินทางในช่วงเวลา Curfew รวมทั้งได้จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการปฏิบัติการกิจที่ผ่านมา ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2553 อีกด้วย

การศึกษาเรื่องนี้มุ่งที่จะพิจารณาประสิทธิผลของการปฏิบัติการกิจดังกล่าว ในห้วงเวลา วิฤตทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม 2553 เนื่องจากกลไกของการประสานงานใน การปฏิบัติการกิจครั้งนี้เป็นสิ่งที่ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาวิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติงานของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต ในภาวะ วิฤตการณ์ทางการเมือง เมื่อเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ปี 2553 ทั้งในช่วงเตรียมการ ปฏิบัติการ และการประเมินผล

1.2.2 เพื่อศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ในการปฏิบัติงานของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต ในช่วง

วิกฤตการณ์ดังกล่าว อันอาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติการหรือข้อเสนอในระดับนโยบาย

1.2.3 เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ของการปฏิบัติการในภาวะวิกฤต อันอาจนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีต่างๆในอนาคต

1.3 คำถามในการศึกษา

กระทรวงการต่างประเทศควรปรับปรุงงานของฝ่ายคุ้มกันทางการทูตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการหรือไม่

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา

กลไกของการปฏิบัติการของฝ่ายคุ้มกันฯ ดังกล่าวยังไม่สามารถรับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีความพร้อมทั้งในแง่ บุคลากร และอุปกรณ์ต่างๆ

1.5 ขอบเขตและเนื้อหาของการศึกษา

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นเฉพาะการปฏิบัติงานของฝ่ายคุ้มกันทางการทูตในช่วง เดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม ปี 2553 ซึ่งมีการชุมนุมประท้วงทางการเมือง บริเวณพื้นที่แยกราชประสงค์ และเขตโดยรอบ และมีการปฏิบัติการต่อผู้ชุมนุมซึ่งมีผลกระทบต่อสถานเอกอัครราชทูตและองค์การระหว่างประเทศหลายแห่งในบริเวณดังกล่าว

ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตมีหน้าที่ให้การดูแลแก่สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลของต่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย รวมทั้ง สำนักงานขององค์การระหว่างประเทศในไทย การดูแลครอบคลุมทั้งการอารักขา การอำนวยความสะดวก เช่น อำนวยความสะดวกด้านการพำนักในประเทศไทยของเจ้าหน้าที่ต่างชาติและครอบครัว การเดินทางผ่านเข้าออกชายแดนเพื่อไปประเทศเพื่อนบ้าน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ที่คณะทูตานุทูตอาจมีกับหน่วยงานหรือเอกชนในไทย และเนื่องจากคณะทูตานุทูต (รวมทั้งตัวบุคคล ที่ทำการและทรัพย์สิน) มีฐานะที่ละเมิดมิได้ (Inviolable) จึงต้องดูแลให้มีการจับกุม คุมขัง และการฟ้องร้องดำเนินคดีต่างๆ ต่อคณะทูตานุทูต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีอาญา

1.6 วิธีการศึกษา

1.6.1 การศึกษาจะเน้นที่การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ รวมถึงกรอบทางทฤษฎีและแนวคิดทางการบริหารที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการในภาวะวิกฤต (Crisis Management)

ได้แก่ การทำแผนเผชิญเหตุ (Contingency Plan) และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 ข้อมูลบางส่วนจะได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจะพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ของการปฏิบัติงาน

1.6.4 การเปรียบเทียบกับผลการดำเนินการในการให้ความคุ้มกันทางการทูต ในกรณีมีการชุมนุมประท้วงทางการเมืองกับบางประเทศในอาเซียน เช่น อินโดนีเซีย และ มาเลเซีย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้จะนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหน่วยงานหรือวิธีการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต รวมทั้ง ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานด้านนี้ขึ้น

1.8 นิยามศัพท์

1.8.1 “การเมือง” คำว่าการเมืองได้ถูกให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน (Danziger, 1996, p. 4) เช่น

- 1) การเมืองคือการใช้อำนาจ (Politics is the use of power.)
- 2) การเมืองคือการจัดสรรทางสาธารณะของสิ่งที่มีคุณค่า (Politics is the public allocation of things that are valued.)
- 3) การเมืองคือการยุติความขัดแย้ง (Politics is the resolution of conflict)
- 4) การเมืองคือการแข่งขันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตน
- 5) การเมืองคือการกำหนดว่าใครจะได้อะไร เมื่อไหร่ และอย่างไร (Politics is the determination of who gets what, when and how.)

อาจกล่าวได้ว่าการเมืองคือกระบวนการใช้อำนาจและอิทธิพลในการส่งเสริมคุณค่าและผลประโยชน์บางอย่าง (Politics is the process through which power and influence are used in the promotion of certain values and interest.) อย่างไรก็ตาม Oxford Advanced Learner's Dictionary ได้ให้ความหมายของ “Politics” ไว้ ดังนี้ (Crowther, 1995, p.894)

- 1) เป็นกิจด้านการเมือง (Political Affairs)
- 2) ความคิดเห็นหรือความเชื่อทางการเมือง
- 3) การแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง

ในที่นี้จะใช้คำว่าการเมืองว่าเป็นเรื่องหรือกิจที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของรัฐบาลหรือผลประโยชน์สาธารณะ

1.8.2 การชุมนุมทางการเมือง หมายถึง การชุมนุมที่มีเป้าหมายต่ออำนาจรัฐบาล เช่น การเรียกร้องให้รัฐบาลกระทำหรืองดการกระทำ โดยที่การชุมนุมใหญ่บริเวณย่านราชประสงค์มีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลในขณะนั้นยุบสภา จึงกล่าวได้ว่าเป็นการชุมนุมทางการเมือง

1.8.3 ภาวะวิกฤติทางการเมือง ประกอบด้วย คำว่า “วิกฤติ” กับคำว่า “ทางการเมือง”

คำว่า “วิกฤติ” มาจากภาษาอังกฤษ คือคำว่า “crisis” ซึ่งได้รับการให้ความหมายว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุ้งยากอย่างยิ่ง หรือเป็นช่วงเวลาอันตราย หรือเป็นช่วงที่ต้องมีการตัดสินใจที่สำคัญ ตัวอย่างได้แก่ วิกฤติทางการเงินในสหรัฐอเมริกา วิกฤตทางเศรษฐกิจในสหภาพยุโรป วิกฤติทางการเมืองในไทย เป็นต้น (Crowther, 1995, p.276) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ “วิกฤติทางการเมือง” ให้หมายถึงภาวะที่ยุ้งยากอย่างยิ่งที่มีผลกระทบรุนแรงต่อรัฐบาลและชื่อเสียงของรัฐบาล

1.8.4 ความคุ้มกันทางกฎหมาย หมายถึง การให้การปฏิบัติต่อสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลและองค์การระหว่างประเทศเพื่อให้อยู่ในสถานะที่ปลอดภัย ปราศจากสิ่งรบกวนที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน (รวมถึงการจับกุม คุมขังและการดำเนินคดี) (Harris, 1991, pp. 319-336)

1.8.5 ประสิทธิภาพ (Effectiveness) (Crowther, 1995, p.370) หมายถึง การที่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ หากวิธีการ ก. ให้ผลลัพธ์ตรงตามเป้าหมายกว่าวิธีการ ข. ในจำนวนทรัพยากรที่เท่ากัน จะถือว่าวิธีการ ก. มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการ ข.

ส่วนประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง จำนวนผลผลิตที่ได้ต่อต้นทุนที่ใช้ เช่น หากวิธีการ ข. ให้ผลผลิต 10 หน่วย และ วิธีการ ก. ให้ผลผลิต 8 หน่วย ต่อต้นทุนที่เท่ากัน จะถือว่าวิธีการ ข. มีประสิทธิภาพสูงกว่าวิธี ก. เป็นต้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

ในการศึกษารั้วนี้ เป็นการศึกษากรรณการปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคุ้มกันทางการทูตในภาวะวิกฤตทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีที่อาจนำมาเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่

2.1.1 การจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)

โดยที่ภาวะวิกฤตจะมีผลกระทบที่สร้างความเสียหายต่อองค์การ ชื่อเสียง ตลอดจนพนักงาน วิกฤตที่รุนแรงมากสามารถนำไปสู่การล่มสลายขององค์การได้ ดังนั้น ผู้บริหารขององค์การที่อยู่ในภาวะวิกฤตจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อหาสาเหตุ ควบคุมสถานการณ์ และในที่สุด ก็แก้ปัญหาได้โดยเกิดความเสียหายน้อยที่สุด ถึงแม้ว่าผู้บริหารทุกคนตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะคำนึงถึงสถานะฉุกเฉินที่ได้เคยเกิดมาได้บ้าง แต่ก็มิใช่ทุกคนที่มีการเตรียมตัวอย่างเต็มที่สำหรับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น วิกฤตบางอย่างก็อาจเริ่มจากจุดเล็กๆ และเมื่อลุกลามก็กลายเป็นวิกฤตที่รุนแรง ดังนั้นการจัดการภาวะวิกฤตในอุดมคติควรเริ่มต้นจากการ คาดการณ์ภาวะวิกฤตล่วงหน้า และเตรียมแผนรับมือ(Barton, pp.8-12)

อย่างไรก็ตาม ภาวะวิกฤตส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องฉุกเฉินและเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง ทำให้สภาพแวดล้อมต่างๆ เปลี่ยนไปจากสภาพแวดล้อมตามปกติ การจัดการกับวิกฤตจึงต้องมีการติดตามข่าวสารที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนวิธีการรับมือตามสถานการณ์ บางครั้งแผนสำหรับใช้ในภาวะวิกฤตที่มีอยู่เดิมอาจใช้ไม่ได้ผล ปฏิบัติการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ภาวะวิกฤตเล็กลง และสามารถควบคุมได้ในที่สุด งานของทีมจัดการภาวะวิกฤตคือ การติดตาม แก้ปัญหาโดยไม่ปล่อยวางจนกว่าทุกอย่างจะคลี่คลายและสถานการณ์กลับไปสู่สภาวะปกติ และการดำเนินการสื่อสารอย่างทันที่ทันใดเป็นสิ่งพึงกระทำ นอกจากนั้น ทักษะและประสบการณ์ของคนจากหลายๆ ด้านเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤต รวมทั้ง การมีผู้นำที่เข้มแข็งและเครื่องมือในการจัดการก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน

การบริหารจัดการกับภาวะวิกฤตอาจแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Barton, pp.87-145)

1) การเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤต การเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤตไม่ใช่เป็นการป้องกันภาวะวิกฤตแต่เป็นการลดความเสียหายให้น้อยลง ประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มทำงานหรือ

กลุ่มวางแผน การประเมินขอบเขตของปัญหา การจัดทำแผนเผชิญเหตุ เช่น ช่องทางการติดต่อสื่อสาร การอพยพ การทดสอบแผนและการปรับปรุงแผน

2) การเผชิญกับภาวะวิกฤต มุ่งเน้นการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและตัดสินใจอย่างเฉียบขาด ให้อยู่ในสถานการณ์หรือเกาะติดสถานการณ์ และสื่อสารได้อย่างชัดเจน

3) การดำเนินการเมื่อภาวะวิกฤตคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติ ได้แก่ การสื่อสารอย่างทันทีทันใดถึงสถานการณ์ที่กลับสู่ภาวะปกติให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและยุติการทำงานของทีมงานจัดการภาวะวิกฤต และวิธีการใช้เป็นบทเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงหรือเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤตในคราวต่อไป

เครื่องมือที่จะสามารถช่วยในการปฏิบัติงาน ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากภาวะวิกฤต ได้แก่

1) รายชื่อผู้ที่ติดต่อในยามฉุกเฉิน รวมทั้งหมายเลขโทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ ที่อยู่ อีเมล เบอร์โทรสาร และ ช่องทางการติดต่อทาง Social Network อื่นๆ

2) แผนเผชิญเหตุ

3) บันทึกหรือรายงานการประชุมและการปฏิบัติงาน

4) ผลการประเมินการปฏิบัติงาน

เอกสารต่างๆเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของบันทึกทางประวัติศาสตร์ จึงต้องรวบรวมเก็บไว้อยู่เสมอ การบันทึกจะทำให้เกิดแหล่งของการเรียนรู้ และการเรียนรู้ก็จะทำให้องค์กรเข้มแข็งขึ้น

2.1.2 การบริหารโครงการ (Project Management)

โครงการ หมายถึง กลุ่มกิจกรรมที่จำเป็นในการทำผลผลิตอย่างหนึ่งอย่างใดให้แล้วเสร็จตามขั้นตอนต่างๆที่กำหนดไว้ การบริหารโครงการจึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้แน่ใจว่า การปฏิบัติงานขั้นตอนต่างๆคล่องไปได้ทันเวลาตามที่กำหนดไว้ และมีคุณภาพพอที่จะประกันถึงความสำเร็จถึงผลผลิตขั้นสุดท้าย เทคนิคกำหนดระยะเวลาในขั้นตอนปฏิบัติงานที่ใช้ในการบริหารโครงการ ได้แก่ Gantt Charts และ PERT/CPM โดย Gantt Chart นั้น เป็นแผนผังกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของกิจกรรมต่างๆในโครงการให้เป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง นับตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ ส่วน PERT/CPM มีลักษณะเป็นแผนผัง (Network Diagram) ที่ช่วยกำหนดและควบคุม โดยการระบุความสัมพันธ์ของงานต่างๆ (event) ที่แยกจากกันอันจำเป็นต้องบรรลุความสำเร็จในโครงการที่ค่อนข้างซับซ้อน (Schermerhorn, pp.753-754)

2.1.3 Just-in-time scheduling (JIT)

ระบบ JIT เป็นที่รู้จักกันดีในการปรับปรุง work flows ในการผลิตของบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งครอบคลุมถึงความพยายามที่จะลดต้นทุนและปรับปรุง work flows โดยการกำหนดระยะเวลาที่

วัสดุจะส่งมาถึงโรงงาน (work station) ได้ทันเวลาในการผลิต ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานที่สำหรับเก็บวัสดุ (inventories) ทำให้มีการประหยัดเนื้อที่ที่โรงงานเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อื่น และส่งผลต่อการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต ผ่านการทำงานเป็นทีม ซึ่งคนงานจะต้องเอาใจใส่ต่อคุณภาพของวัสดุที่ได้รับและใช้วัสดุในการผลิตอย่างพิถีพิถันในกระบวนการผลิต (Schermerhorn, p.753)

2.1.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร อันจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพและความก้าวหน้าขององค์กร ประกอบไปด้วย (Schermerhorn, pp.235-236)

S Strengths หมายถึง จุดดีหรือจุดแข็งขององค์กร อันเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จและโดดเด่นกว่าองค์กรอื่นๆ เช่น การมีผู้บริหารที่มีความสามารถ ความมีระเบียบวินัยของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน หรือ การมีนโยบายขององค์กรที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นต้น ซึ่งจุดแข็งเหล่านี้จะต้องรักษาและพัฒนาให้ดีขึ้นไป

W Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อนขององค์กร อันเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลให้องค์กรมีปัญหาและเกิดข้อบกพร่องอันนำไปสู่ความเสียหายขององค์กรโดยรวม เช่น การล่าช้าในการทำงาน การขาดการบริหารจัดการข้อมูลภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งจุดอ่อนเหล่านี้จะต้องหาวิธีการแก้ไขและกำจัดให้หมดไป

O Opportunities หมายถึง โอกาส อันเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งส่งผลในแง่บวกต่อองค์กรทั้งทางตรงทางอ้อม เช่น ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งองค์กรควรที่จะรักษาโอกาสนี้ไว้และหาช่องทางเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ให้เกิดกับองค์กรต่อไป

T Threats หมายถึง หมายถึง อุปสรรคหรือภัยคุกคาม อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลเสียต่อองค์กรทั้งทางตรงทางอ้อม ซึ่งบางครั้งก็หลีกเลี่ยงได้ยาก เช่น ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การขาดเสถียรภาพทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรต้องหลีกเลี่ยงและหาวิธีการแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

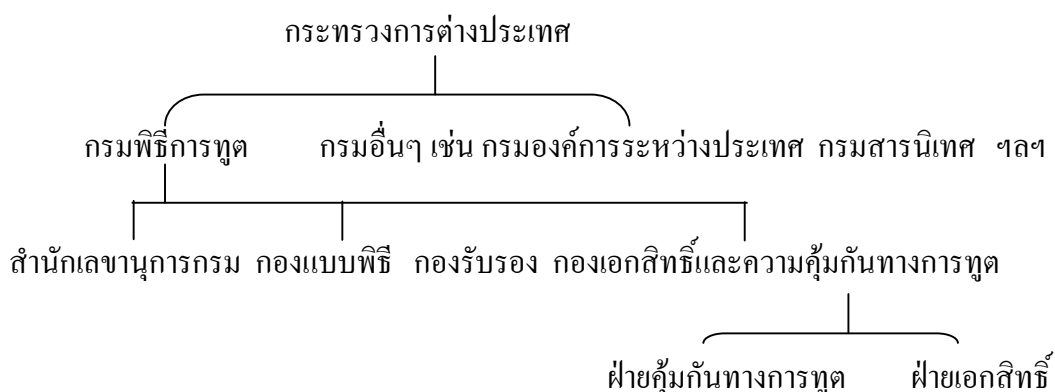
จากการค้นคว้าหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าการศึกษาที่ใกล้เคียงกับการศึกษาในครั้งนี้ คือการศึกษาเรื่องการปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินครบวงจรของ นางสาว สิริพร ไทยตรง ในหลักสูตร นักบริหารการทูตรุ่นที่1 ซึ่งศูนย์ดังกล่าวกระทรวงการต่างประเทศจัดตั้งขึ้นในลักษณะเฉพาะกิจ ในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ได้แก่ กรณีเหตุการณ์สันามิ กรณีเครื่องบินตก

ที่ภูเก็ต หรือการเกิดเหตุกาณ์ไม่สงบในประเทศไทยในเดือนเมษายน 2552 เป็นต้น ศูนย์ฯดังกล่าวเป็นจุดติดต่อประสานงานเพียงเพื่อรายงานข้อมูลแก่ประชาชนที่สนใจทั้งในและต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลและองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อมวลชน กลไกเฉพาะกิจเป็นเครื่องมือทางการทูตที่สำคัญและจำเป็นยามฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำหน้าที่แก้ไขหรือบริหารจัดการกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง ดังนั้น จึงเลือกใช้แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ เป็นกรอบหลักในการศึกษา และใช้ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานของศูนย์ฯ (สิริพร ไทยตรง 2552)

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

ด้วยงานด้านความคุ้มกันทางการทูตเป็นพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติ และผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะวิกฤตทางการเมืองในช่วงเดือนเมษายน และพฤษภาคม 2553 ส่วนหนึ่งคือ สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลและองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่พำนักอยู่ในบริเวณราชประสงค์ ซึ่งเป็น “ลูกค้ำ” ของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต เพื่อลดผลกระทบจึงเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาวะวิกฤตไม่มากนักน้อย นอกจากนั้น วิกฤตการณ์ดังกล่าวยังอาจกระทบต่อชื่อเสียงของรัฐบาลไทยและองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพันธกรณี ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงจะใช้แนวคิดการบริหารจัดการภาวะวิกฤตเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ รวมทั้ง ใช้เครื่องมือด้าน SWOT Analysis และ การบริหาร โครงการ ในการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการอีกด้วย

ฝ่ายคุ้มกันทางการทูต ปัจจุบันอยู่ในกองเอกสิทธิและความคุ้มกันทางการทูต อันเป็นกองหนึ่งของกรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ ปรากฏตามผังองค์กร ดังนี้

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษานี้ จะวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคุ้มครองกันทางการทูตในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมืองสำหรับเป็นข้อมูลในการ เสนอ แนวทางเพื่อการปรับปรุงฝ่ายคุ้มครองกันทางการทูต ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติ ภารกิจ

ผลการศึกษา สรุปได้ ดังนี้

3.1 ปัญหาของการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต

3.1.1 ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร

1) ไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของภารกิจที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของ การปฏิบัติภารกิจที่ชัดเจน แม้ว่าฝ่ายคุ้มครองกันทางการทูตจะมีหน้าที่ในการดูแลรักษาความปลอดภัย ให้กับสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นพันธมิตรซึ่งกำหนด ไว้ตามความตกลงระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากเป็นเหตุการณ์วิกฤต ประกอบกับมีหน่วยงานหลาย หน่วยงานที่เข้าร่วมในการปฏิบัติภารกิจ และบางหน่วยงานก็เข้าร่วมปฏิบัติภารกิจเป็นครั้งแรก เช่น หน่วยทหาร ทำให้ไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของภารกิจที่ชัดเจน รวมทั้ง เกิดความไม่ชัดเจนใน เป้าหมายของการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ตัวอย่าง เช่น มีการสนธิกำลังระหว่างทหารและ ตำรวจสันติบาลในการรักษาความปลอดภัยสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่าง ประเทศในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม แต่เมื่อมีการสลายการชุมนุมกำลังทหารส่วนใหญ่ ถูกใช้ไปในการปฏิบัติภารกิจมากกว่าการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับคณะทูตานุทูต

2) การดำเนินการของฝ่ายคุ้มครองกันทางการทูตในฐานะหน่วยประสานภารกิจใน ภาวะวิกฤตจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงฯ ในระดับดี พอสมควร แต่ก็มีอุปสรรคบ้าง ในแง่ที่ว่าการประชุมงานในวันหยุดมีข้อจำกัด นอกจากนั้น ยังไม่มี เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมปฏิบัติงานประจำที่หน่วยปฏิบัติภารกิจตลอด 24 ชั่วโมง

3) การปฏิบัติภารกิจแม้จะมีขั้นตอนตามกรอบการบริหารจัดการภาวะวิกฤต กล่าวคือ มีขั้นตอนการเตรียมการ มีการใช้เครื่องมือเช่น Standard Operation Procedures หรือเทียบ

ได้กับแผนเผชิญเหตุ (Contingency Plan) มีขั้นตอนปฏิบัติงานภาวะวิกฤต และขั้นตอนประเมินผล แต่เนื่องจากประกอบด้วยหน่วยงานหลายหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานภายนอก ซึ่งรับผิดชอบเฉพาะภารกิจที่หน่วยเหนือมอบหมาย จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติภารกิจ ตัวอย่าง เช่น ในเวลาประมาณบ่ายโมงของวันที่ 14 พฤษภาคม 2553 สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้โทรศัพท์ติดต่อหน่วยปฏิบัติการกิจ ขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับการอพยพเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นจำนวน 91 คน ออกจากที่ทำการสถานเอกอัครราชทูต เพื่อไปสู่ที่ปลอดภัย ฝ่ายคุ้มกันทางการทูตได้ประสานไปทางฝ่ายตำรวจในทันที หลังจากนั้นประมาณหนึ่งชั่วโมงได้รับแจ้งว่าฝ่ายตำรวจได้เตรียมการพร้อมแล้วและได้ประสานไปทางฝ่ายทหารซึ่งในการอพยพจำเป็นต้องมีนายทหารจากหน่วยที่คุ้มพื้นที่นั้นๆ มานำขบวนรถของตำรวจเข้าไปในบริเวณสถานเอกอัครราชทูตด้วย และเมื่อมีนายทหารนำขบวนรถแล้วก็จะเคลื่อนขบวนได้ ในที่สุดก็ขบวนก็สามารถเดินทางฝ่าการจราจรที่ติดขัดเนื่องจากถนนบางสายในบริเวณนั้นถูกปิดจึงมีถนนให้ใช้น้อยลง และไปถึงสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในเวลาประมาณ สองทุ่มสี่สิบห้านาที แล้วทำการอพยพเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เพียงครึ่งหนึ่ง กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ 41 คน กับยานพาหนะ 9 คัน ส่วนที่เหลือได้มีการอพยพอีกระลอกหนึ่งในตอนเช้าของวันที่ 15 พฤษภาคม 2553

4) การทำงานของฝ่ายคุ้มกันทางการทูต อาจไม่ได้รับการให้ความสำคัญอย่างพอเพียงจากหน่วยงานภายนอกที่ประสานภารกิจด้วยนั้น อาจเป็นเพราะเป็นหน่วยงานแค่ระดับฝ่าย ทำให้สามารถประสานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นในระดับปฏิบัติงาน ไม่สามารถประสานกับเจ้าหน้าที่ระดับสั่งการ เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติภารกิจเกิดความล่าช้าเพราะหน่วยอื่นต้องรอความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นไปก่อน

3.1.2 ปัญหาด้านบุคคล

1) ฝ่ายคุ้มกันมีเจ้าหน้าที่ประมาณ 5 นาย เป็นเพศหญิง กว่าครึ่งหนึ่ง ไม่เพียงพอกับการปฏิบัติภารกิจ และเมื่อสนธิกำลังกับฝ่ายเอกสิทธิ์ทางการทูตแล้วก็ยังไม่เพียงพอกับการปฏิบัติภารกิจตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจาก เจ้าหน้าที่บางส่วนไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติงานได้ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่นบ้านที่พำนักอยู่ในเขตที่มีความเสี่ยง หรือมีความเสี่ยงในการเดินทางเข้าออกที่พัก เจ้าหน้าที่ผู้หญิงไม่สะดวกในการปฏิบัติงานยามวิกาล เป็นต้น

2) การขาดการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้รับการฝึกอบรม ฝึกซ้อมเพื่อรับความรู้และพัฒนา วิธีการปฏิบัติงานความคุ้มกันทางการทูต โดยเฉพาะเทคนิคการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในลักษณะที่ต้องอาศัยความเสียสละ ความฉับไวและความเข้าใจในสถานการณ์ทางการเมือง และการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อให้การ

ทำงานด้านนี้เป็นภารกิจสำคัญภารกิจหนึ่งที่ได้รับการสานต่อและเชื่อมโยง เมื่อมีเหตุวิกฤตทำนองนี้ เจ้าหน้าที่จะสามารถปฏิบัติภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การคัดสรรเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในฝ่ายคุ้มกันทางการทูตในลักษณะที่ใครไม่มีที่ไปก็ให้ไปอยู่ที่ฝ่ายนี้ มิได้มุ่งเน้นการไปปฏิบัติหน้าที่ทางการ ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดแรงจูงใจ การปฏิบัติงานและไม่พยายามหาประสบการณ์ในภาคสนาม รวมทั้ง ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤตเท่าที่ควร

3.1.3 ปัญหาด้านการสื่อสาร

การสื่อสารระหว่างหน่วยปฏิบัติภารกิจ 24 ชั่วโมง กับสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนการสื่อสารกับฝ่ายตำรวจและฝ่ายทหารส่วนใหญ่ กระทำผ่านโทรศัพท์มือถือซึ่งส่วนใหญ่เป็น สมบัติส่วนตัว เมื่อใดที่มีการตัดสินใจผ่านโทรศัพท์มือถือบริเวณการประชุมประท้วง การสื่อสารจะประสบกับปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเวลาที่จะต้องติดต่อกับบุคคลที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ชุมนุม

3.1.4 ปัญหาด้านการจัดการ

1) ไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต ดังนั้น ค่าใช้จ่ายของเจ้าหน้าที่เดินทางมาปฏิบัติงานในหน่วยปฏิบัติภารกิจ 24 ชั่วโมงรวมทั้งค่าอาหารจึงเป็นเงินส่วนตัวทั้งสิ้น

2) หน่วยปฏิบัติภารกิจ 24 ชั่วโมง ไม่มีสถานที่ทำงานที่ออกแบบเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ 24 ชั่วโมง ได้แก่ ไม่มีห้องสำหรับอาบน้ำ เปลี่ยนเครื่องแต่งตัว ห้องสำหรับนอน ค้างในกรณีที่ต้องอยู่ประจำยามวิกาล เป็นต้น

3) การวิเคราะห์สถานการณ์ไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด การเตรียมการรับมือกับภาวะวิกฤตมุ่งไปในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับย่านราชประสงค์และย่านเพลินจิต เท่านั้น แต่เมื่อสถานการณ์ขยายไปยังพื้นที่บริเวณถนนสาทรและวิฑู จึงได้มีการสำรวจที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตที่อยู่บริเวณดังกล่าว พบว่ามีถึง 21 แห่ง จึงได้ประสานสถานเอกอัครราชทูตดังกล่าวเพิ่มเติม และแจ้งให้ฝ่ายทหารและฝ่ายตำรวจรับทราบถึงที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตอีก 21 แห่งด้วย

3.2 SWOT Analysis

จุดแข็ง ผู้บริหารระดับสูงทั้งในกระทรวงการต่างประเทศ ให้การสนับสนุนอยู่บ้าง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีความรู้ความสามารถ คำนึงและเข้าใจความต้องการของคณะทูตานุทูต อีกทั้งยังปฏิบัติภารกิจอย่างทุ่มเท และทำงานเป็นทีม

จุดอ่อน ก็คือ เป็นภารกิจใหม่ มีขนาดใหญ่บวกกับความรุนแรงของสถานการณ์ ที่ฝ่ายคู่กันทางการทูตไม่เคยปฏิบัติมาก่อน และไม่เคยมีการฝึกฝนให้รับมือกับสถานการณ์และการปฏิบัติงานภาคสนาม นอกจากนี้ การสื่อสารในภาวะวิกฤตมีขีดจำกัดและอุปสรรค และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ก็ไม่มีการจัดเตรียมไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและเหตุการณ์อยู่เหนือการคาดหมาย

โอกาส สามารถใช้เป็นบทเรียนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของกลไกเกี่ยวกับการให้ความคุ้มกันทางการทูต รวมทั้งเป็นโอกาสในการสร้างองค์ความรู้ให้กับองค์กรและฝึกฝนบุคลากรที่มีคุณภาพต่อไป โดยที่เหตุการณ์วิกฤตทำนองนี้คงไม่เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วสาบสูญไป ดังนั้น หากจะหาทางจัดตั้งกลไกขึ้นมารับมือโดยเฉพาะ หรือยกระดับงานของฝ่ายคู่กันทางการทูตให้สูงขึ้น เพื่อมีอำนาจหน้าที่สูงขึ้นในการระดม ประสานงาน หรือกำหนดทิศทางในการปฏิบัติการภารกิจในช่วงวิกฤตก็เป็นเรื่องที่พึงกระทำต่อไป

สิ่งท้าทายหรือคำถาม การที่ประเทศไทยอยู่ในประชาคมโลกที่ต้องการมาตรฐานสูงในการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยให้กับผู้แทนของตน ดังนั้น ประเทศไทยต้องแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเราผูกพันที่จะมีมาตรฐานการดูแลรักษาความปลอดภัยที่ดีแก่คณะทูตานุทูต อันอาจเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ประชาคมโลกต่อประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลต่อไปถึงการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือ

3.3 ผลกระทบต่อกระทรวงการต่างประเทศและประเทศไทย

การปฏิบัติการของฝ่ายคู่กันทางการทูตเป็นงานที่เกิดจากพันธกรณีที่ประเทศไทยมีภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศ หากมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับคณะทูตานุทูตในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองในพื้นที่ที่มีที่ทำการของคณะทูตานุทูตหรือที่พักอาศัยของคณะทูตานุทูต โดยที่ฝ่ายไทยขาดความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติการดังกล่าว กระทรวงต่างประเทศและรัฐบาลไทยคงจะได้รับคำวิจารณ์ในทางลบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ทางทางกงสุลและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจทำให้ไทยตกเป็นจำเลยในเวทีระหว่างประเทศต่างๆ ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมเสียในเกียรติภูมิของประเทศ และการที่ต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นต่อประเทศไทย อันส่งผลเสียต่อความพยายามของไทยที่จะเล่นบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศในด้านต่างๆ รวมทั้ง บทบาทเป็นผู้นำของกลุ่มอาเซียน และเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงในภูมิภาค เช่น East-West Economic Corridor ที่เชื่อมโยงระหว่างพม่า (ทวาย) ไปยัง เวียดนาม (ดานัง) หรือ North-South Economic Corridor ที่เชื่อมโยงจีนตอนใต้ผ่านลาวและไทย ลงไปยังมาเลเซีย สิงคโปร์และอินโดนีเซีย เป็นต้น

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 การศึกษาเรื่องนี้มุ่งที่จะพิจารณาแนวทางการปฏิบัติการกิจดังกล่าว ในห้วงเวลาวิกฤตทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม 2553 เนื่องจากกลไกของการประสานงานในการปฏิบัติการกิจครั้งนี้เป็นสิ่งที่ฝ่ายคู่กันทางการเมืองไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

4.1.2 การศึกษาพบว่ากลไกการปฏิบัติการกิจ ของฝ่ายคู่กันทางการเมืองในภาวะวิกฤตทางการเมืองมีขั้นตอนการดำเนินการตามขั้นตอนการบริหารจัดการภาวะวิกฤต กล่าวคือ มีขั้นตอนการเตรียมการ และมีการทำ SOP เทียบได้กับแผนเผชิญเหตุ (Contingency Plan) ถึงแม้ว่าจะรับมือกับสถานการณ์ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี แต่ยังมีข้อบกพร่องอีกหลายจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงได้แก่

1) ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร เนื่องจากเป็นภาระกิจฉุกเฉินและมีหลายหน่วยงานมาเข้าร่วม เกิดความ ไม่ชัดเจนในเป้าหมายของการปฏิบัติการกิจร่วมกัน ตัวอย่าง เช่น มีการสนธิกำลังระหว่างทหารและตำรวจสันติบาลในการรักษาความปลอดภัยสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม แต่เมื่อมีการสลายการชุมนุมกำลังทหารส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการปฏิบัติการมากกว่าการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับคณะทูตานุทูต นอกจากนั้น ไม่มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นมาประจำที่หน่วยปฏิบัติการกิจตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติการกิจ

2) ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีจำกัดและบางส่วนไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติการกิจได้ นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ยังขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านนี้ โดยเฉพาะการปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต

3) การสื่อสารในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤตมีข้อจำกัดและก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติการกิจ ทำให้การปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤตไม่มีประสิทธิผล

4) ปัญหาด้านการบริหาร ได้แก่ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1) จัดตั้งหน่วยงานระดับกองขึ้นในกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรองรับภารกิจในภาวะวิกฤต เนื่องจากภารกิจด้านความคุ้มกันทางการทูตมีหลากหลายมิติ ประกอบกับการดูแลอารักขาสถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศเป็นภารกิจที่มีลักษณะเป็นพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามความตกลงระหว่างประเทศ นอกจากนั้น เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของคณะทูตานุทูตก็สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและในรูปแบบต่างๆ กันไป ที่ผ่านมามีความคุ้มครองความปลอดภัยของคณะทูตานุทูตไม่ได้ลดน้อยลง หากแต่นับวันก็จะเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ อาจยกระดับฝ่ายคุ้มกันทางการทูตขึ้นเป็นระดับกอง เพื่อให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่สูงขึ้นในการเพิ่มขีดความสามารถเป็นหน่วยงานที่สามารถระดม ชี้นำ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับคณะทูตานุทูต ให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่าหน่วยงานชั้นนำในลักษณะเดียวกันทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนั้น การยกขึ้นเป็นระดับกอง ยังอาจนำไปสู่การที่สามารถขยายอัตราหรือจำนวนเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น อาจเกลี่ยมาจากหน่วยงานอื่นในกระทรวงการต่างประเทศที่สามารถลดจำนวนคนได้ เช่น สามารถใช้เครื่องจักรเครื่องมือมาทำงานแทนคน หรือ สามารถจ้างหน่วยงานเอกชนให้ทำงานแทนได้ เป็นต้น

2) ส่งเสริมให้หน่วยงานที่ปฏิบัติการกิจในภาวะวิกฤต สามารถเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานในลักษณะเดียวกันทั้งในและต่างประเทศ เช่น United Nations Disaster Relief Organization เป็นต้น

3) ผลักดันให้มีการออกกฎหมายที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดชุมนุมใหญ่ทางการเมือง ตัวอย่าง เช่น ประเทศอินโดนีเซียได้ออกกฎหมายให้ผู้ที่จัดชุมนุมทางการเมืองต้องขออนุญาตจากทางตำรวจนครบาลของอินโดนีเซียก่อน โดยต้องระบุรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วัตถุประสงค์ กรอบระยะเวลาของการชุมนุมและสถานที่ของการชุมนุม นอกจากนั้น ทางกรอินโดนีเซียมีความเข้มงวดมากในการควบคุมการชุมนุมประท้วงทางการเมือง ในประเทศมาเลเซียก็เช่นกัน ทางกรมาเลเซียจะควบคุมดูแลการชุมนุมประท้วงทางการเมืองอย่างเข้มงวด และจะอนุญาตให้จัดการชุมนุมประท้วงทางการเมืองได้ในพื้นที่ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม บางครั้งผู้ชุมนุมก็อาจจะเมิดกฎเกณฑ์การชุมนุมไปบ้างทำให้ต้องมีการใช้กำลังฉีดน้ำและใช้แก๊สน้ำตาในการสลายการชุมนุมดังที่เกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2555 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในเรื่องนี้อาจพบกับอุปสรรค ด้วยเหตุที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ 2550 มาตรา 63 ได้ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ” การ

จำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมในที่สาธารณะ หรือระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือระหว่างมีการประกาศใช้ภาวะฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรหรือเดินทางไปดูงานที่หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะที่มีหน่วยงานด้านการให้ความปลอดภัยแก่คณะทูตานุทูตที่เข้มแข็ง เป็นระยะๆ เช่น อาจจัดให้มีการดูงานในประเทศที่มีหน่วยงานเกี่ยวกับ Disaster relief organizations เช่นที่ เจริญ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤตได้

2) ส่งเสริมบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านดูแลรักษาโดยจัดให้มีคณะทำงานประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมพบปะกันเดือนละครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การซักซ้อมการประสานงานในภาวะวิกฤต การฝึกใช้เครื่องมือสื่อสาร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต เป็นต้น

3) ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งของที่ทำการสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ ชื่อผู้ติดต่อประสานงานยามฉุกเฉิน หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อในยามฉุกเฉินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำร่างแผนเผชิญเหตุการณ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีภัยจากเพลิงไหม้ ภัยจากการก่อการร้าย หรือจากการชุมนุมทางการเมือง รวมทั้ง จัดทำคู่มือในการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤต โดยอาจปรับปรุงแต่งเติมจากคู่มือเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตในการจัดการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจะมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในระดับใดๆ ในการปฏิบัติงาน ก็สามารถดำเนินการกิจได้อย่างต่อเนื่อง

4) ในการปฏิบัติภารกิจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนด “เป้าหมาย” หรือ “วัตถุประสงค์” ของภารกิจให้เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับไปปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ การดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ เป็นเป้าหมายหลัก ดังนั้น การจัดกำลังหรือทรัพยากรต่างๆ จึงต้องมุ่งไปในทางนั้น และจะไม่แบ่งกำลังหรือทรัพยากรไปใช้ในทางอื่น กล่าวคือ หากมีความจำเป็นต้องใช้กำลังหรือทรัพยากรในทางอื่นก็ควรจัดสรรเพิ่มเติมเข้ามา โดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อภารกิจดูแลความปลอดภัยของคณะทูตานุทูต

5) ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องระหว่างที่มีการปฏิบัติภารกิจในภาวะวิกฤตและมีการมอบอำนาจสั่งการอย่างเป็นระบบและถูกต้องเพื่อให้สามารถ

ตัดสินใจดำเนินการกิจอย่างคล่องตัว ทั้งนี้ การคัดสรรบุคลากรที่สามารถทุ่มเทให้กับการปฏิบัติภารกิจในยามฉุกเฉิน มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ มาปฏิบัติภารกิจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะจะทำให้การปฏิบัติภารกิจมีประสิทธิภาพ อันส่งผลทางด้านบวกต่อภาพลักษณ์ของประเทศต่อไป

6) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งท้าทาย มีประโยชน์ในการพิจารณาประเมินศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจ และเพื่อประโยชน์ในการระบุปัญหาอุปสรรคที่ต้องดำเนินการแก้ไข และการพิจารณาใช้โอกาสที่มีอยู่ต่อยอดการปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคู่กันทางการทูต กล่าวคือปรับปรุงองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้นไป ผู้บริหารกระทรวงการต่างประเทศน่าจะใช้กรอบวิเคราะห์นี้เพิ่มเติมจากกรอบการบริหารจัดการภาวะวิกฤต เพื่อการปรับปรุงตัวองค์กรให้เป็นหน่วยงานหลักในการชี้นำการปฏิบัติภารกิจดูแลความปลอดภัยแก่คณะทูตานุทูตในภาวะวิกฤต

บรรณานุกรม

หนังสือ

สิริพร ไทยตรง. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่องการพัฒนาปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินอย่าง
ครบวงจร. หลักสูตรนักบริหารการทูตรุ่นที่ 1 สถาบันการต่างประเทศวศิวศัโรปการ
กระทรวงการต่างประเทศ, 2552.

Crowther, Jonathan. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Fifth Edition. Oxford University
Press, 1995.

Danziger, James N. Understanding the Political World: A Comparative Introduction to Political
Science. Third Edition. New York: Longman, 1996.

Harris, D. J. Cases and Materials on International Law. Fourth Edition. London: Sweet &
Maxwell, 1991.

Schermerhorn, Jr., John R. Management for Productivity. Fourth Edition. John Wiley & Son
Inc., 1993.

หนังสือแปล

Barton, Larry, Crisis Management, Harvard Business Essential Series. 2004. การจัดการภาวะ
วิกฤติ แปลโดย ดร. ไพโรจน์ บาลัน. พิมพ์ครั้งที่ 6. บริษัท เอ็กสเปอร์เนท จำกัด, 2554.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูต และองค์การระหว่างประเทศ

สถานะ ณ วันที่ 11 พ.ค. 2553 เวลา 13.00 น.

Bulgaria ที่ตั้ง 83/24 วิถีสุข 1 ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Mr. Kamen Velichkov โทร 084-427-2230 - ออท. ได้ย้ายไปพักชั่วคราว ณ บริเวณ สุขุมวิท ซอย 2	Qatar ที่ตั้ง 87/1 Capital Tower ชั้น 14 All Seasons Place ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 ผู้ติดต่อ คุณกมล โทร 02-660-111 - ออท. และครอบครัวย้ายที่อยู่ และ ไม่ประสงค์ที่จะบอกข้อมูลที่อยู่ หรือข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ออท. และครอบครัว นักการทูต
Chile ที่ตั้ง 83/17 วิถีสุข วิถีสุข ซอย 1 ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 - กำลังรอข้อมูล	South Africa ที่ตั้ง 87 M Thai Tower ชั้น 12A All Seasons Place ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 ผู้ติดต่อ เจ้าหน้าที่ โทร 081-934-8862 - ออท. ทำนักคนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (บ้านพัก ออท. อยู่ ซอย สุขุมวิท 61 ค่อนข้างไกลจากทางประตูระดม) (นักการทูตที่อยู่ใกล้ทางประตูระดม ซอย สุขุมวิท 12 (ผู้สืบปกติ)
Czech ที่ตั้ง 71/6 วัฒนา ซอย 2 ถนนเพลินจิต กทม. 10330 ผู้ติดต่อ โทร 02-255-3027 - ออท. ทำนักคนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (ย้ายที่ทำการชั่วคราวไปยังอาคาร All Seasons Place จะย้ายกลับกลางเดือนพฤษภาคม) - นักการทูตส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณอาคาร All Seasons Place	Sweden ที่ตั้ง 140 Pacific Place One ชั้น 20 ถนนสุขุมวิท (ระหว่างซอย 4 และ 6) กทม. 10110 ผู้ติดต่อ เจ้าหน้าที่ โทร 02-263-7200 (ในเวลาราชการ) , 089-996-1421 (นอกเวลาราชการ) - ออท. ทำนักอยู่คนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (บ้านพัก ออท. อยู่แถวนางลิ้นจี่) - ไม่มีครอบครัวนักการทูตหรือเจ้าหน้าที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ชุมนุม
Finland ที่ตั้ง 500 อมรินทร์ทาวเวอร์ ชั้น 16 ถนนเพลินจิต กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Hot Line 24 ชม. โทร 081-824-9158, 081-933-5547 - ออท. ทำนักคนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (ย้ายที่ทำการชั่วคราวไปยังบ้านพัก ออท. หมู่บ้านปิยะนุ) - นักการทูตที่ดูแลที่พักอยู่ในย่านมหาศาล 1 คน, ย่านหลังสวน 2 คน	Switzerland ที่ตั้ง 35 ถนนวิบูลย์เหนือ กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Mr. Bernhard Bienz - Consul โทร 081-996-6570, Mr. Lukas J. Gasser โทร 081-647-1700 - ออท. ทำนักอยู่คนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (บ้านพัก ออท. อยู่ที่ Nai Lert Park ย้ายมาจากซอยหลังสวน) - มีครอบครัวนักการทูตพักย่านสีลม ประมาณ 2 ครอบครัว, วิถี 1 ครอบครัว
Japan ที่ตั้ง 177 ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Mr. Rikio Suzuki โทร 081-809-6148 - ออท. ทำนักอยู่คนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต - นักการทูตส่วนใหญ่ทำนักอยู่ย่านสีลม ราชประสงค์ วิถี - มีชาวญี่ปุ่นทำงานย่านสีลมประมาณ 1000 คน - บริษัทญี่ปุ่นตั้งอยู่ในสีลมและราชประสงค์ 50 บริษัท	Ukraine ที่ตั้ง 87 CRC Tower ชั้น 33 All Seasons Place ถนนวิบูลย์ ปทุมวัน กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Mr. Andriy Beshta - Counsellor โทร 089-200-4071, Mr. Kostiantyn Ivaschenko - Second Secretary โทร 089-200-3900 - ออท. ทำนักอยู่คนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต (ที่พักอยู่หลัง All Seasons) - ออท. กงสุล เลขานุการโท บัญชี ธุรการ พร้อมครอบครัว ทำนักอยู่บริเวณถนนวิบูลย์ (หลังตึก All Seasons)
Netherlands ที่ตั้ง 15 ซอยคันสน ถนนเพลินจิต ลุมพินี กทม. 10330 ผู้ติดต่อ คุณ กิตติพงษ์ ศูนย์ประเสริฐ โทร 086-990-3970 - ออท. และครอบครัว (มีเด็กเล็ก) ทำนักอยู่ในสถานเอกอัครราชทูต - ไม่มีนักการทูตและครอบครัวทำนักอยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่การชุมนุม	
New Zealand ที่ตั้ง ที่ตั้ง 87 M Thai Tower ชั้น 14 All Seasons Place ถนนวิบูลย์ ลุมพินี กทม. 10330 ผู้ติดต่อ Mr. Grant Traill โทร 081-837-7240 - ออท. ทำนักอยู่คนละที่กับสถานเอกอัครราชทูต - ไม่มีนักการทูตและครอบครัวทำนักอยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่การชุมนุม	

สถานะ ณ วันที่ 11 พ.ค. 2553 เวลา 13.00 น.

United Arab Emirates ที่ตั้ง 87/2 CRC Tower All Seasons Place
ถนนวิฑู กทม. 10330 ผู้ติดต่อ คุณอารีย์ ทรัพย์ โคจร
โทร 081-484-5500

- ออท. ทำนบกอยู่คนละสถานที่กับสถานเอกอัครราชทูต(บ้านพัก
ออท. อยู่แถวบางนา)
- นักการทูตและครอบครัว 4 ครอบครัวที่ใกล้ราชประสงค์ที่สุด
(บริเวณถนนราชวิถีสวนราชกรีฑาและถนนสาทร แต่ไม่ใกล้ราช
ประสงค์มากนัก)

United Kingdom ที่ตั้ง 14 ถนนวิฑู ปทุมวัน กทม. 10330

ผู้ติดต่อ Mr. Daneil Pruce โทร 02-305-8225, 081-854-327
Mr. Mike Stevenson โทร 081-928-0791

- ออท. และครอบครัว ทำนบกอยู่ในสถานเอกอัครราชทูต
- การทูตและครอบครัว ทำนบกอยู่ในสถานเอกอัครราชทูต 25
ครอบครัว, ทำนบกอยู่บริเวณราชประสงค์ 5 ครอบครัว
- วันธรรมดา มีบุคลากรทำงานในสถานเอกอัครราชทูต
ประมาณ 160 คน

United States of America ที่ตั้ง 120-122 ถนนวิฑู ปทุมวัน กทม.
10330 ผู้ติดต่อ คุณสุริย์ โทร 02-205-4000

- ออท. ทำนบกอยู่ฝั่งตรงข้ามกับสถานเอกอัครราชทูต
- มีระบบรักษาความปลอดภัยของสถานเอกอัครราชทูตโดยมีนาวิก
โยธินสหรัฐฯดูแล และได้มีการประสานงานกับหน่วยงานด้านความ
มั่นคงของไทยอย่างใกล้ชิด
- นักการทูตสหรัฐฯส่วนใหญ่ทำนบกอยู่บริเวณถนนวิฑูและสาทร

Vietnam ที่ตั้ง 83/1 ถนนวิฑู ถนนพินิจ ปทุมวัน กทม. 10330

- กำลังรอข้อมูล

องค์การระหว่างประเทศ ผู้ติดต่อ คุณศรีญา โทร 089-927-6517

ADB ที่ตั้ง อาคาร Central World 999/9 ถนนพระราม 1 ปทุมวัน
กรุงเทพฯ 10330

ESCAP ที่ตั้ง United Nations Bldgs. ถนนราชดำดินนอก กรุงเทพฯ
10200

World Bank ที่ตั้ง อาคาร Siam Tower 989 ถนนพระราม 1 ปทุม
วัน กรุงเทพฯ 10330

WFP ที่ตั้ง อาคาร Wave Place 55 ถนนวิฑู เพลินจิต ปทุมวัน
กรุงเทพฯ 10330

- เจ้าหน้าที่พนักงานของสหประชาชาติ กำลังสำรวจพื้นที่บริเวณราช
ประสงค์ และจะแจ้งข้อมูลให้ทราบต่อไป

กองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต

ภาคผนวก ข.

คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตในการจัดการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน

คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตในการจัดการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน

ในช่วง 6 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้รับบทบาทและภารกิจโดยตรงในการเข้าไปช่วยเหลือชาวต่างประเทศในไทยและชาวไทยในต่างประเทศที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤตดังกล่าว ได้แก่ 1) เหตุการณ์วินาศกรรมตึกเวิลด์เทรดเทรดที่นครนิวยอร์ก (9-11) ในปี 2544 2) เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ ในปี 2548 3) เครื่องบินสายการบิน One-2-Go ประสบอุบัติเหตุ ในปี 2550 ซึ่งในอนาคตประเทศไทยอาจประสบกับเหตุการณ์ที่นองนี้อีกครั้งในประเทศไทยเองหรือในต่างประเทศ กระทรวงฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมการรับมือกับภาวะดังกล่าว

ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรมพิธีการทูตนั้น กรมพิธีการทูตเห็นควรจัดทำคู่มือการจัดการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันมากที่สุดสำหรับผู้ปฏิบัติงานทั้งในกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลของไทยในต่างประเทศและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะมีผลให้การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและชาวต่างประเทศในประเทศไทยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็ว และทันกาล อันจะนำไปสู่ความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย

คู่มือนี้ประกอบด้วย 5 หัวข้อ ได้แก่

1. ความหมายของเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน
2. เป้าหมาย
3. บทบาทและภารกิจของกรมพิธีการทูต
4. ข้อมูลและองค์ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติการกิจ
5. วิธีการ/ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1. ความหมายของเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรมพิธีการทูต เหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉินในที่นี้หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของชาวต่างประเทศและคนไทยในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและอย่างทันกาล อาทิ เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ เหตุการณ์วินาศกรรมต่างๆ เหตุการณ์จลาจล เหตุการณ์อุบัติเหตุเครื่องบินตก เหตุการณ์อุบัติเหตุเรือล่ม เป็นต้น

- 2 -

2. เป้าหมาย

เพื่อสร้างและเพิ่มพูนความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ของประเทศไทยและกรมพิธีการทูตในฐานะค่าน้ำของการต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บรรลุมิติสัมพันธ์ของกระทรวงฯ ในการเป็น World Class Diplomatic Service

3. บทบาทและภารกิจของกรมพิธีการทูต

3.1 รีดต่อประสานและอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตประเทศต่างๆ ประจำประเทศไทยในการเดินทางไปปฏิบัติภารกิจ/เยี่ยม/ช่วยเหลือคนชาติของประเทศตน

3.2 ร่วมในคณะของกระทรวงฯ พาคณะทูตเดินทางไปยังจังหวัดหรือพื้นที่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตและชาวต่างประเทศ

3.3 ร่วมในคณะของกระทรวงฯ ในการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ ณ พื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์

3.4 ร่วมปฏิบัติการกิจของศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงการต่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ เพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของไทยและต่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตและชาวต่างประเทศในไทยที่ประสบเคราะห์กรรม

4. องค์ความรู้และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติการกิจ

4.1 ราชนาม หมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขโทรสาร และเว็บไซต์ของ

4.1.1 ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงฯ และศูนย์ปฏิบัติการ 24 ชั่วโมง ที่ตั้งขึ้นในกระทรวงฯ

4.1.2 เอกอัครราชทูต เจ้าหน้าที่การทูต สถานเอกอัครราชทูต กงสุล เจ้าหน้าที่กงสุล และสถานกงสุลกึ่งประเทศประจำประเทศไทย

4.1.3 ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และศาลากลางจังหวัด ของทุกจังหวัด

4.1.4 หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

- 3 -

กรุงเทพฯ

4.1.6 เอกอัครราชทูต ข้าราชการ และสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำต่างประเทศ

4.1.8 โรงพยาบาลและแพทย์ทั้งในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ พื้นที่ใกล้เคียง และที่

4.1.9 ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และสำนักงานของสายการบินต่างๆ ประจำประเทศไทย

4.1.10 บริษัทท่องเที่ยวต่างๆ

4.2 วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่สำคัญๆ ของชาติและศาสนาต่างๆ

4.3 เงิน จำนวนหนึ่งที่ใช้สำหรับ 1 สัปดาห์ และบัตรเครดิต

4.4 อุปกรณ์ที่จำเป็น ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ (แบบโน้ตบุ๊ก) พร้อมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องชาร์จแบตเตอรี่ เครื่องโทรสาร กล้องถ่ายรูปพร้อมเครื่องชาร์จ แบตเตอรี่ และเครื่อง Walkie-Talkie พร้อมเครื่องชาร์จแบตเตอรี่

5. วิธีการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

5.1 ปลัดกระทรวงหรือผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงฯ ที่ได้รับมอบหมายติดต่อขอเครื่องบินของทหารฯ ราชบินไทยเพื่อนำคณะทูตเดินทางไปยังพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ภายใน 5-10 ชั่วโมง หลังเกิดเหตุการณ์

5.2 เมื่อได้รับบัญชาจากปลัดกระทรวงฯ แล้ว อธิบดีกรมพิธีการทูตมอบหมายให้รองอธิบดีและเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตดำเนินการดังนี้

5.2.1 ติดต่อเอกอัครราชทูต/เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทยเพื่อเชิญให้ร่วมเดินทางไปกับเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตและจากกรมอื่นๆ ที่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงฯ มอบหมาย ไปยังพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์โดยเครื่องบินของทหาร/การบินไทยที่ติดต่อขอไว้

5.2.2 ติดต่อผู้ว่าราชการจังหวัด/รองผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งกำหนดเดินทางถึงของคณะจากกระทรวงฯ และขออนุญาตใช้พื้นที่ของศาลากลางจังหวัดหรือที่อื่นใดที่เหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการของกระทรวงฯ และของคณะทูตต่างๆ รวมทั้งขอความอนุเคราะห์ทางจังหวัดจัดบรรณาธูปสถานการณ์และอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ที่จำเป็นและเป็นไปได้ อาทิ ติดตั้งโทรศัพท์ และโทรสารสายตรง การใช้ไฟฟ้า น้ำประปา น้ำดื่ม ยานพาหนะ

5.2.3 ติดต่อตำรวจที่พักให้คณะจากกระทรวงฯ และคณะทูต (หากได้รับการร้องขอ)

- 4 -

5.2.4 ร่วมเดินทางไปกับเจ้าหน้าที่จากกรมอื่นๆ ของกระทรวงฯ อาทิ กรมการปกครอง กรมการนิเทศ

5.3 เมื่อเดินทางไป เจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูต ซึ่งเป็นหลักในการติดต่อประสานงาน
ทุกเรื่องเกี่ยวกับคณะทูตและชาวต่างประเทศ จะดำเนินการดังนี้

5.3.1 แนะนำคณะทูตและคณะจากกระทรวงฯ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและเครือข่าย
ข้าราชการระดับสูงของจังหวัด

5.3.2 นำคณะทูตเข้ารับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์จากทางจังหวัด (ใน
โอกาสแรกหากมี) และ สอบถามหาหรือถึงการจัดตั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทางจังหวัดจัดเตรียมไว้

5.3.3 จัดตั้งศูนย์ประสานกระทรวงการต่างประเทศ ณ สถานที่ที่ทางจังหวัด
เตรียมไว้ให้ หรือที่อื่นๆ หากเห็นสมควร (โดยการหารือกับทางจังหวัด) โดยจัดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่
จำเป็นของศูนย์ อาทิ โทรศัพท์และโทรสารสายตรง (เช่าจากบริษัทเอกชน) เช้าทานพาหนะ แล้วยัง
รถยนต์เจ้าหน้าที่กระทรวงฯ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร ที่อยู่อีเมล ของศูนย์ปฏิบัติการฯ ให้
กระทรวงฯ และศูนย์ปฏิบัติการ 24 ชั่วโมง ของกระทรวงฯ ทราบ เพื่อการประสานงานและเพื่อให้ช่วย
ประสานสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายทราบ (สอท. สกญ. องค์การระหว่างประเทศ ในไทย สอท. สกญ. ไทยใน
ต่างประเทศ หน่วยงานต่างๆ ของไทย)

5.3.4 ช่วยและอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตของประเทศที่ประสงค์จะจัดตั้ง
สำนักงานชั่วคราวเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนชาติของตน

5.3.5 จัดแบ่งกำลังของเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตออกเป็นสองทีม กล่าวคือ

5.3.5.1 ทีมแรก ซึ่งจะอยู่ประจำการที่ศูนย์ฯ รับผิดชอบภารกิจดังนี้

ก) จัดทำบัญชีรายชื่อชาวต่างประเทศที่เสียชีวิต บาดเจ็บ และผู้ที่
รอดชีวิต โดยสอบถามจากแหล่งต่างๆ อาทิ โรงพยาบาล สถานพยาบาล หน่วยงานของรัฐอื่นๆ (เช่น
ทหาร, สถานีตำรวจ สาธารณสุขจังหวัด ศาลากลางจังหวัด)

ข) จัดทำบัญชีรายชื่อ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร หน่วยงานและ
บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ค) ประสานและให้ข้อมูล/ความคืบหน้าเกี่ยวกับสถานการณ์และ
ข้อมูลอื่นๆ (ข้อมูลตามข้อ ก) ข) ง) และ จ) ผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ โรงพยาบาลที่มีชาวต่างประเทศรักษา
ตัวหรือเสียชีวิต ฯลฯ) แก่คณะทูต ชาวต่างประเทศ หน่วยงานต่างๆ ของไทย องค์การระหว่างประเทศ
องค์การการกุศลต่างๆ องค์การพัฒนาเอกชน

- 5 -

ง) ประสานขอข้อมูลจากชาวต่างประเทศ ญาติมิตรของ ผู้ลี้ภัยชีวิต และคณะทูต เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล แล้วแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จ) ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตและชาว ต่างประเทศตามที่ได้รับ การร้องขอ โดยการประสานกับหน่วยงานต่างๆ อาทิ การขนย้ายผู้บาดเจ็บ ไปรับ การรักษาที่โรงพยาบาล ในพื้นที่ใกล้เคียงหรือกรุงเทพฯ การขนย้ายชาวต่างประเทศไปยังกรุงเทพฯ การ ส่งชาวต่างประเทศกลับ

ฉ) รับข้อมูลและข้อสอบถามจากศูนย์ปฏิบัติการของกระทรวงฯ เพื่อดำเนินการต่อไป และรายงานให้กระทรวงฯ ทราบเป็นระยะๆ

ข) ทีมที่สอง เป็นทีมที่ไม่ได้อยู่ประจำที่ศูนย์ฯ มีภารกิจดังนี้

- นำคณะทูต ไปตรวจพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์โดยยานพาหนะที่เช่า (หรือที่ทางจังหวัดเตรียมไว้ให้)

- นำคณะทูต เชิญชาวต่างประเทศตามโรงพยาบาล สถานพยาบาล ต่างๆ และจรรยาหรือผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ และ contact persons แล้วแจ้งให้ทีมแรกทราบในโอกาสแรก เพื่อปรับปรุงข้อมูลและ ประสานแจ้งศูนย์ที่กระทรวงฯ ต่อไป

- นำคณะทูต ฟังบรรยายสรุปจากทางจังหวัดและ โรงพยาบาล

- ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่คณะทูตและชาวต่างประเทศ ตามที่ได้รับการร้องขอ โดยการประสาน กับหน่วยงานต่างๆ อาทิ การขนย้ายผู้บาดเจ็บ ไปรับการรักษาที่ โรงพยาบาลในพื้นที่ใกล้เคียงหรือกรุงเทพฯ การขนย้ายชาวต่างประเทศไปยังกรุงเทพฯ การส่งชาว ต่างประเทศกลับประเทศ

- เมื่อเสร็จภารกิจแล้วกลับไปประจำการที่ศูนย์ฯ

5.3.6 เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว จัดทำรายงานการปฏิบัติงานและข้อคิดเห็นทั้งแง่ ผลสำเร็จ เจาะใจแห่งความสำเร็จ ปัญหา/อุปสรรค เพื่อเป็น lesson learned และ best practices สำหรับ การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

กรมพิธีการทูต

19 กันยายน 2550

ประวัติผู้เขียน

เกิดเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2498 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปริญญาโทด้านเศรษฐศาสตร์การคลัง จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปริญญาโทด้านภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และด้านบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เริ่มรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศเมื่อปี 2554 โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ตามลำดับ คือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบลเกรด (ยูโกสลาเวีย) กรมเศรษฐกิจฯ สำนักงานรัฐมนตรี กรมพิธีการทูต และ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลิมา (เปรู) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักการทูตชำนาญการพิเศษ กรมพิธีการทูต ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (รองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคง) ทำเนียบรัฐบาล